

UOK: 63.633.6.491

KARTOSHKANIŃ SANTE SORTINIŃ TÚYNEKLER SANI HÁM SIPATINA ORGANOMINERALLIQ TÓGINLERDIŃ TÁSIRI

Qozibayeva Nafosat Shavkatovna, Ismaylov Dauletbay Uzakbayevich q.x.f.d.,
Axmedov Otabek Gulmirzo o'g'li (PhD)
Qaraqalpaqstan awıl xojalıǵı hám agrotexnologiyalar instituti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17537419>

Annotaciya. Usı maqalada kartoshkanıń sante sortınıń túynekler sanı hám sıpatına organominerallıq tóginlerdiń tásiri úyrenilgen izertlew nátiyjeleri keltirilgen. Tájiriyebe dawamında organomineral sıpatında gloukofos hám yarım shirigen qiydan paydalanıldı. Tájiriyebe 6 variantta ótkerildi. 1-variantta 6 túynek, 6-variantta 9 dana kartoshka túynegi anıqlandı. Olardıń massasında da ayırmashılıqlar anıqlanıp 1-variantta 70 grammdı, al 6-variantta 115 grammdı quradı.

Tayanish sózler: túynek salmaǵı, organomineral tóginler, gloukofos, yarım shirigen qiy, kartoshkanıń Santé sortı.

Annotation. This article presents the results of a study examining the influence of organomineral fertilizers on the number and quality of tubers in the healthy potato variety. The experiment was conducted in 6 variants. In the 1st variant, 6 tubers were identified, in the 6th variant - 9 potato tubers. Differences were also found in their mass, which amounted to 70 grams in the 1st variant and 115 grams in the 6th variant.

Keywords: tuber weight, organomineral fertilizers, glucose phosphate, semi-decomposed manure, Santé potato variety.

Kirisiw. Kartoshka xalqımızdın jıl boyı súyip jeytuǵın tiykarǵı azıq-awqatı bolıp túynegi quramında adam organizmi ushın zárúr bolǵan azıqlıq zatlar - kraxmal, belok, qant, kletchatka, hár túrli vitaminler, mineral elementler bar. Onnan 500 den zıyat taǵamlar tayarlanadı hám ekinshi nan esaplanadı.

Kartoshka egininiń agrotexnikalıq hám agroekonomikalıqáhmieti de úlken. Sebebi, shabıw talap egis bolǵan soń ol jetistirilgen atız topıraǵı jumsaq hám jabayı shóplerden tazalanıp, kóplegen masaqlı hám sobıqlı dán eginleri ushın jaqsı ótmishles esaplanadı. Kópshilik mámleketlerde súdigardı bánt etiwshi egin sıpatında ósiriledi.

Ádebiyatlar analizi. Ekologiyalıq taza organikalıq kartoshka jetistiriw hám onı tárbiyalaw boyınsha kartoshka jetistiriw rawajlangan mámleketlerde Yu.P. Boyko, Yu.A. Masyuk, O.A. Starovoytova, V.B.Minin, (Rossiya), K.Hills (AQSH). R.Peters (AQSH), A.Specher, B.Scholz (Germaniya), W.Zerulla, P.Schukmani (Gollandiya), A.Majeed, Z.Muhammad (Pakistan), N.S.Basanov, N.V.Kononuchenko, S.A.Banadisev (Belarus) sıyaqlılar tárepinen ilimiy-izertlewler alıp barılıp, bul baǵdardaǵı izertlewler ilimiy dáreklerde basıp

shıgarılğan. Kartoshkağa 10 t/ga biogumus tógin qollanılğanda ónimdarlıq 31,7 t/ga alınğan bolıp, bul qadağalawğa (tóginsiz) variantqa salıstırılğan 13,3 t/ga kóp zúraát alınğan. Ózbekstan sharayatında kartoshka jetistiriw agrotexnologiyası kóplegen dala tájiriybelerinde úyrenilgen. Taw aldı hám Mirzashól sharayatında mineral tóginler menen birgelikte organikalıq tóginlerdiń kartoshka ónimdarlıǵına tásiiri úyrenilgen.

Materiallar hám usıllar. Ilmiy izertlew jumıslarında dala tájiriybeleri, ósimliklerde alıp barılatuǵın fenologiyalıq baqlaw, biometriyalıq ólshewler usılları qollanıldı, sonday aq izertlewlerde “Sabzavotchilik, polizchilik va kartoshkachilikda tajribalar o‘tkazish metodikasi”, “Методика опытного дела в овощеводстве и бахчеводстве”, “Методы агрохимических анализов почв Средней Азии” metodikalıq qollanbalarında keltirilgen usıllardan paydalanıldı. Alınğan nátiyjelerdiń matematikalıq-statistikalıq analizi Microsoft Excel dástúrinde dispersion usulda amelge asırıldı (B.A.Dospexov).

Nátiyjeler. Atız tájiriybesi Qaraqalpaqstan Respublikası Ámiwdárya rayonu, “Durman” APJ da jaylasqan shańaraq tamarqa jerleriniń suwǵarılauǵın allyuviallıq- otlaqlı topıraqları ótkerildi, kartoshkanıń jergilikli sortları hám yarım shirigen qaramal dárisinen paydalanıldı.

Tájiriybe dawamında tájiriybe atızı teńdey 24 delyankağa ajratılıp hár bir delyanka 22 metr kvadrattı quradı, delyankalar arasındaǵı aralıq 1 metrden ibarat bolıp, barlıq agrotexnikalıq ilájlar bir waqıtta hám birdey sumarlıq hám sıpatlıq birliklerde ámelge asırıldı.

2024 jıldıń 7-aprel aprel kúni kartoshka tamır túynekten topıraqqa tayar qarıqqa egildi. Tájiriybe dawamında kartoshkanıń Sante sortınan alınğan hasıldıń parametrleri esap sanaq qılındı. Alınğan nátiyjeler ortashağa esaplap gektar maydanına qayta kóbeytildi.

Ortasha túptegi miyweler sanı hár variantta birdey bolmadı hám bir birinen razmeri jánede salmaǵı menen parqlar anıqlandı. Tamır túynekler sanı boyınsha 1 variantta 6 túynek, 2-variantta 7 túynek anıqlanğan bolsa, 3-variantta 7 túynek, 4 hám 5-variantlarda bolsa 8 hám 6-variantta 9 dana kartoshka túynegi anıqlandı. Olardıń massasında da parıqlar anıqlanıp 1 variantta 70 grammdı, 2-variantta 90 gr, 3-variantta 100 gr, 4-variantta 110 gr, 5-variantta 105 gr hám 6-variantta 115 grammdı quradı.

Juwmaq. Tamır túynekler sanı boyınsha 1 variantta 6 túynek, 2-variantta 7 túynek anıqlanğan bolsa, 3-variantta 7 túynek, 4 hám 5-variantlarda bolsa 8 hám 6-variantta 9 dana kartoshka túynegi anıqlandı. 6-variant qadağalaw variantınan 3 túynek sanına kóp. Olardıń massasında da ayırmashılıqlar anıqlanıp 1-variantta 70

grammdı, 2-variantta 90 grammdı, 3-variantta 100 grammdı, 4-variantta 110 grammdı, 5-variantta 105 grammdı hám 6-variantta 115 grammdı quradı hám qadaǵalaw variantınan 45 gramm awırlıq penen pırıqlanadı.

Paydalanilgan ádebiyatlar:

1. Budanov N.U., Aytbaev T.E., Barlikova N.A. Влияние биоорганических удобрений на продуктивность картофеля и овощных корнеплодов в условиях юго-востока Казахстана. Почвоведение и агрохимия, №3, 2023. -В. 67-83.
2. Ostonaqulov T.E., Zuyev V.I., Qodirxojaev O.K. Mevachilik va sabzavotchilik (Sabzavotchilik): Sabaqlıq. Nawrıız. - Tashkent: 2018 (2020). - 552 b.
3. Ostonaqulov T.E. O‘zbekistonda tuganak mevali ekinlar. Monografiya: Nawrıız. - Tashkent: 2020. - 324 b
4. T.S. Elmuratovna, “Determining the planting dates of potato varieties in the extreme agro-climatic conditions of Karakalpakstan” // EPRA International Journal of Research & Development (IJRD), Vol 7, Issue 1, January 2022